

GYVIEJI ARCHYVAI

Jie gynė Lietuvos laisvę

Varėnos krašto kariai Nepriklausomybės kovose

LCVA f. 930, ap. 7, b. 345 yra 1 atsargos bataliono 10 kuopos 11 savanorių pasižadėjimai, jog į kariuomenę stodamas vyras pasižada „nesigailėdamas savo sveikatos nei gyvasties ginti nepriklausomos Lietuvos Valsybę. Pasižadu šventai ir sąžiniškai eiti visas kareivio pareigas, dedamas ant manęs vyriausybės įstatais ir paliepiamais.“ Tarp tų savanorių: Vaclovas Miliauskas, Adomo iš Moliadugnio ir Romualdas Juškevičius, Romualdo iš Sapiėgiškių (savanoriai nuo 1919 05 21), Kazys Jaskelevičius iš Liškiavos (savanoris nuo 1919 05 22), Feliksas Zalanskas, Andrius ir Justinas Susmara, Jono iš Kaibučių (savanoriai nuo 1919 05 28), Aleksandras Bičkauskas, Aleksandras Bernatavičius ir Antanas Kirkliuskas iš Paąžuolės (savanoriai nuo 1919 06 01), Juozas Gruzdauskas iš Rodūnios valsč. Kargaudų kaimo (savanoris nuo 1919 06 02), Juozas Aldonis iš Jakėnų (savanoris nuo 1919 06 10).

Tuo tarpu LCVA f. 930, ap. 7 b. 354 V. Miliauskas (21 m.) ir R. Juškevičius (22 m.) laikomi 4 kuopos šauktiniais, tarnybą pradėję atitinkamai 1919 m. gegužės 20 d. ir gegužės 25 d.

Ten pat kiek kitaip rašoma ir apie 22 m. V. Pekarską bei 21 m. siuvėją J. Kašėtą iš Mikniūnų: šauktiniai kariai tarnybą pradėję ne 1919 m. gegužės 21 d., o gegužės 23 ir 25 d.; abu irgi tarnavę 4 kuopoje. Toje pačioje kuopoje nuo 1919 m. gegužės mėn. tarnavo 21 m. Juozas Janauskas ir Juozas Daškevičius iš Slabodkos bei 21 m. Juozas Šmigelskas iš Gudžių.

Motiejus Švedas iš Dubičių (g. 1900 m.) iki kariuomenės ilgiau kaip metus gyveno Liškiavoje. Valsčiaus viršaitis Balčius 1919 m. spalio 12 d. išrašė jam liudijimą, kad gali būti priimtas į Lietuvos kariuomenę. Apžiūrėtas 1 ats. bataliono gydytojo, nuo spalio 17 d. pradėjo savanorio tarnybą. Paskui tarnavo 10 Marijampolės pulko 3 kulkosvaidžių kuopoje. Tačiau 1920 m. lapkričio 18 d. pabėgo, negrįžo ir nuo 1921 m. sausio 3 d. išbrauktas iš pulko (LCVA f. 930, ap. 7, b. 290).

Pasak Krašto apsaugos ministerijos kariuomenės archyvo 1933 m. liepos 7 d. ir 1937 m. sausio 30 d. sąrašų (LCVA f. 930, ap. 7, b. 356), be aukščiau minėtų karių 1 atsargos batalione ir 10 Marijampolės pulke yra tarnavę daugiau Varėnos krašto vyrų. Tai Adolfas Baravykas ir Jonas Prakapas iš Laičių, Jonas Aldonis, Vladas Aleknavičius, Motiejus Česnulevičius ir Jonas Nevėra iš Jakėnų, Zigmąs Zinkevičius iš Salovartės, Vladas Žaliaudonis iš Kaibučių, Vladas Zenevičius iš Lankaraiščių,

Vincas Volungevičius iš Trasninko, Vladas Urbanavičius iš Liškiavos valsč. Dubaklonio, Viktoras Sviklas iš Burokaraiščių, Jonas Maknickas ir Antanas Švitras iš Liškiavos valsč. Panemunės, Jonas Bilinskas, Petras Čiurlionis ir Pranas Stadalninkas iš Bingelių, Antanas Antanavičius iš Parudnios, Vaclovas Maliukevičius iš Kamorūnų, Jonas Mazaliauskas iš Subartonių, Salva Skendelis iš Aleksandravos, Jonas Juknevičius ir Vincas Kavaliauskas iš Pilvingių, Ipolitas Lukoševičius iš Merkinės valsč. Daminciškių (?) kaimo, Bronius Kašėta iš Nedzingės valsč. Giraitės, Jonas Jakubavičius iš Laukininkų, Vladas Baliukas ir Antanas Savulionis iš Genių, Adomas Jonytis iš Perlojos, Antanas Kibildis iš Vilkiautinio, Morkus Dziengauskas iš Suka-repkos, Josefas Chajelis iš Merkinės, Aleksas Genevičius iš Barčių, Tomas Čaplikas iš Norulių, Vincas Gliubus iš Kirkliūnių, Karolis Galčius ir Zimas Glavickas iš Merkinės valsč. Puvočių, Gabrys Bernatavičius iš Geidukonių, Kazys Bendorius iš Voverių, Antanas Balevičius iš Jakubiškių, Kazys Jaskelevičius iš Liškiavos.

Vyčio Kryžiaus kavaliereus Adomas Jonytis gimė 1898 m. Į kariuomenę įstojo 1919 m. liepos 17 d.; pradėjo tarnauti 1 atsargos bataliono 1 kuopoje, paskui Joniškėlio batalione. Nuo 1919 m. rugpjūčio 15 d. – skyrininkas. Pasižymėjo kovose su lenkais 1920 m. ties Turmantu ir Giedraičiais. Tų metų rugpjūčio 1 d. pakeltas į jaunesn. puskarininkius. Spalio 9 d. pakliuvo į lenkų nelaisvę, iš kurios grįžo lapkričio 12 d. Už prieštaravimą viršininkui 1921 m. rugpjūčio 18 d. pažemintas į eilinius ir pervestas į 4 kuopą. Iš kariuomenės neribotą atostogų paleistas 1922 m. sausio 14 d. eilinio laipsniu. Gyveno Musninkuose (Širvintų r.), paskui Lizdų kaime (dabar Alytaus r. Raitininkų seniūnija). Mirė 1950 m., palaidotas Ryliškių kapinėse. Brolis Juozas 1946 m. žuvo miške partizanaudamas.

10 Marijampolės pulke tarnavusių aštuonių vyrų tarnybos lapai perduoti Trakų apskr. komendantūrai. Tie vyrai buvo: Vytautas Gecevičius ir Juozas Galaburda iš Žilinių, Vladas Dusevičius iš Vaikantonių (dabar Daugų sen.), Vladas Grigūnas iš Ginakiemio, Petras Putys iš Norvydiškių, Jonas Sabaitis iš Burbonių, Juozas Vičkačka iš Valkininkų valsč. Kaniūkų (dabar Jakėnų sen.) ir Kazys Akstinas iš Smalnikų.

Kai kurie 1 atsargos bataliono kariai žuvo ar mirė nuo ligų (LCVA f. 930, ap. 7, b. 353).

Antanas Kirkliuskas iš Paąžuolės, tarnavęs 4 kuopo-

je, žuvo 1919 m. rugsėjo 5 d.

Nerikiotės kuopos kareivis Divas Bingelis iš Mardasavo 1920 m. vasario 21 d. mirė nuo plaučių uždegimo.

Rokas Vaškėlis iš Merkinės valsč. Puvočių, 3 kuopos karys, 1921 m. sausio 8 d. mirė nuo dėmėtiosios šiltinės.

Daugiau kaip trisdešimt 1 atsargos batalione ir 10 Marijampolės pulke tarnavusių vyrų 1919-1921 m. iš kariuomenės bėgo (LCVA f. 930, ap. 7, b. 352). Dalis bėglių grįžo: įvairiai – vieni po kelių dienų, kiti po poros mėnesių, po pusmečio ar net vėliau.

3 kuopoje tarnavęs Ignas Akstinas iš Randamonių pabėgo 1919 m. rugpjūčio 9 d. ir, regis, negrįžo.

2 kuopos kareivis Kastanas Auryla iš Panaros pabėgo 1919 m. rugpjūčio 19 d. ir spalio 23 d. sugrįžo.

Jonas Bernatavičius iš Geidukonių iš 1 kuopos pabėgo 1919 m. liepos 7 d.; laikytas namie mirusiu.

Bataliono mokomojoje kuopoje tarnavęs Juozas Žilinskas pabėgo 1919 m. liepos 8 d.

Jonas Bulonas iš Puvočių, tarnavęs 3 kuopoje, pabėgo 1919 m. rugpjūčio 11 d., o grįžo 1920 m. balandžio 29 d. Tą pačią dieną pabėgo kitas 3 kuopos kareivis – Bronius Barysas iš Kasčiūnų; į dalinį sugrįžo tik 1920 m. liepos 21 d.

Irgi 3 kuopos karys Adolfas Čiurlionis iš Bingelių pabėgo 1919 m. rugsėjo 2 d., o grįžo 1920 m. liepos 25 d.

Negrįžo 1919 m. liepos 23 d. iš 2 kuopos išbėgęs perlojiškis Leonardas Gelusevičius. Savanoris iš Netiesių Juozas Galkauskas iš kulkosvaidžių kuopos pasišalino 1919 m. rugpjūčio 4 d., bet sugrįžo. Baigęs pedagoginius kursus ir prieš kariuomenę mokytojaves, nuo 1919 m. lapkričio 17 d. buvo kuopos raštininkas.

Grįžo 1919 m. rugpjūčio 19 d. iš 3 kuopos pabėgęs Zigmąs Glavickas iš Puvočių. 2 kuopoje tarnavęs Vaclovas Jakavonis iš Mardasavo pabėgo 1919 m. rugpjūčio 9 d. ir grįžo tik daugiau kaip po 11 mėnesių – 1920 m. liepos 21 d.

Jurgis Kukis iš Žeimių 2 kuopoje nebuvo nuo 1919 m. liepos 23 d. iki spalio 15 d.

Iš 2 kuopos 1919 m. liepos 31 d. buvo pabėgęs Zigmantas Lepeška iš Samūniškių, bet sugrįžo.

Iš 2 kuopos 1919 m. rugpjūčio 9 d. pabėgo ir negrįžo Vaclovas Mortūnas iš Mardasavo.

Juozas Prieskienis iš Puvočių, tarnavęs 3 kuopoje, pabėgo 1919 m. rugpjūčio 11 d., o grįžo 1920 m. balandžio 29 d.

Krisius Romeika iš Geidukonių iš 1 kuopos pabėgo 1919 m. rugpjūčio 7 d., o grį-

Kulkosvaidininkai laukia priešo

žo, berods, 1920 m. liepos 17 d.

2 kuopos kareivis Jonas Sinkevičius iš Kaibučių tarnybą paliko 1919 m. lapkričio 2 d., o sugrįžo 1920 m. sausio 16 d.

Dar prieš 1919 m. Velykas (balandžio 20 d.) pabėgo Petras Saulionis iš Liepiškių, o paskui ir jo kaimynas Andrius Slavickas. Juozas Kačiulis iš Genių pabėgo 1919 m. gegužės 2 d. ir į tarnybą negrįžo. Visi trys šauktiniai kariai tarnavo komendantūros kuopoje (LCVA f. 930, ap. 7, b. 354).

Petras Večkys iš Šklėrių, tarnavęs mokomojoje komandoje, pabėgo 1919 m. rugpjūčio 25 d. ir negrįžo.

Jonas Večkys iš Gudelių kaimo 1 kuopoje nebuvo nuo 1919 m. rugpjūčio 10 d. iki spalio 23 d.

Morkus Žalnierauskas iš Gudakiemio iš 2 kuopos pabėgo 1919 m. liepos 31 d., o grįžo spalio 29 d.

Juozas Kašėta iš Mikniūnų iš 1 kuopos išbėgo 1920 m. spalio 18 d., o grįžo lapkričio 11 d.

Bataliono atsargos kuopai „turtinga“ bėgliais buvo 1920 m. gruodžio 28-oji. Tą dieną tarnybą paliko bent penki kariai. Vincas Gliubus iš Kirkliūnių ir Salva Skendelis iš Aleksandravos grįžo kitų metų sausio 3 d., Vladas Urbonavičius iš Liškiavos valsč. Dubaklonio kaimo – sausio 14 d., o Kazys Bendorius iš Voverių ir Antanas Balevičius iš Jakubiškių – vasario 12 d. Iš kuopos 1921 m. sausio 1 d. išbėgęs Vytautas Gecevičius iš Žilinių grįžo po savaitės – sausio 8 d.

Trims dienoms atsargos kuopą 1921 m. balandžio mėn. buvo palikęs Ipolitas Lukoševičius iš Merkinės valsč. Daminciškių.

Ilgiausiai nuo kariuomenės „išsėjosi“ Zigmąs Vaištoras iš Arčiūnų ir Petras Kisielius iš Puvočių: pirmasis, 4 kuopą palikęs 1919 m. birželio 11 d., sugrįžo tik 1920 m. rugsėjo 12 d., antrasis, tarnavęs 3 kuopoje, pabėgo 1919 m. spalio 28 d., o grįžo 1921 m. kovo 1 d.

Dėl raštvedybos trūkumų du vyrai laikyti pabėgusiais, bet apsirakta: atsargos kuopos kareivis Vincas Kavaliauskas iš Pilvingių 1919 me-

tais nuo vasario 11 d. iki kovo 10 d. leistas sveikatai pataisyti, o Rokas Kopka iš Mikniūnų (1 kuopa) buvęs atostogose, bet lenkams užėmus tėviškę, negalėjęs laiku sugrįžti.

Jonas Dringelis iš Kamorūnų į kariuomenę pašauktas Kaune 1922 m. lapkričio 4 d. Paskirtas į 10 Marijampolės pulko 9 kuopą. 1923 m. sausio 10 d. perkeltas į mokomąją kuopą, o balandžio 16 d. išsiųstas į sanitarijos puskarininkų mokyklą. Lapkričio 6 d. paskirtas ligoninės komandon jaunesniu juoju sanitarijos puskarininkiu. 10 Marijampolės p. tuomet jau vadinosi 2 Marijampolės pasienio pulku. 1923 m. lapkričio 28 d. J. Dringelis perkeltas į 2 kulkosvaidžių kuopą. 2 Marijampolės pasienio pulkas 1923 m. gruodžio 1 d. performuotas į 2 atskirą pasienio batalioną. J. Dringelis 1924 m. sausio 13 d. išsiųstas į 1 artilerijos pulką (LCVA f. 930, ap. 7, b. 356).

1920 m. balandžio 14-15 d. vyko Steigiamojo Seimo rinkimai. Daugiau žinių turime būtent apie 1 atsargos batalione tarnavusius rinkikus iš Varėnos krašto (LCVA f. 930, ap. 7, b. 354).

Bataliono kulkosvaidžių kuopoje Seimą rinko viršila Antanas Vėlyvis, skyrininkas Vladas Katelinas, eiliniai Adomas Švedas ir Motiejus Švedas. Rinkikas iš 2 kuopos buvo 21 m. Kostas Auryla. 3 kuopos rinkikai: 24 m. būrininkas Kazys Jarmalavičius, eiliniai Matas Piščikas (23 m.) ir Petras Večkys (21 m.). 5 kuopoje Seimą rinko Ignas Ivoška (g. 1897 m.), Vaclovas Maliukevičius (g. 1901 m.) ir Vincas Miklušis (g. 1897 m.). Nerikiotės kuopos rinkikas – 23 m. raštininkas Kazys Ribikauskas, mokomosios kuopos – eiliniai Vincas Balevičius (25 m.) ir Motiejus Kiela (23 m.).

8 ir 9 pulkų kariai

Vyrai iš Varėnos padangės tarnavo 8 pėstininkų Kauno kunigaikščio Vaidoto pulke. Nuo 1919 m. gegužės mėn. 8 pulke tarnavo Aleksandras Barysas iš Gudakiemio (LCVA f. 930, ap. 7, b. 338). Pulke nuo 1919 m. rugpjūčio 6 d. tarnavęs Vincas Stra-

vinskas iš Jonionių pabėgo.

1919 m. lapkričio 15 d. tarnybą pulke pradėjo Kostas Aleksonis, Adolfas Auryla ir Jonas Baliukevičius iš Panaros ir Jurgis Grudzinskas iš Radvičiaus, o gruodžio 1 d. – Pranas Auryla ir antras (?) Jonas Baliukevičius iš Panaros, Juozas Baltaduonis iš Žeimių ir Vladas Šumskas iš Liškiavos valsč. Vanupkų (gal Janaukos?) kaimo. P. Auryla namo paleistas 1922 m.

Juozas Aliukonis iš Pošalčių kario tarnybą pradėjo 1919 m. gruodžio 15 d. 2 atsargos bataliono Jiezno komendantūroje. Nuo 1920 m. kovo 18 d. perkeltas į 8 pėst. pulką (LCVA f. 930, ap. 7, b. 367).

Vaidoto pulke nuo 1920 m. gruodžio 1 d. tarnavo Andrius Saulionis iš Liepiškių. Iš 1 atsargos bataliono į Vaidoto pulką atkelti: savanoris nuo 1920 m. gruodžio 22 d. Vincas Valentukevičius iš Mančiagirės, Juozas Bižokas iš Pamerkių (jis kariuomenėje tarnavo nuo 1919 m. gruodžio 22 d.) ir Juozas Cenkus iš Puodžių.

1920 m. gruodžio 24 d. į pulką priimtas Juozas Kazikonis iš Pūckornių, tačiau jau sausio 1 d. kažkodėl paleistas namo.

Iš 1 ats. bataliono 1921 m. sausio 15 d. atkeltas Bernardas Svirinavičius iš Sarapiniškių. Nuo vasario 1 d. pulke tarnavo Vincas Kirmelevičius iš Masališkių.

1922 m. gegužės 14 d. pulke pradėjo tarnauti du vyrai iš Rodūnios valsčiaus: Jonas Pakulis iš Piliūnų kaimo ir Aleksejus Palavinka iš Paditvės.

Vaidoto pulke taip pat tarnavo savanoris nuo 1919 m. gegužės 3 d. Vaclovas Daugirdas iš Slabodkos, Kostas Čebatorius iš Neravų, Leonas Čaplikas iš Samūniškių (kariuomenėje nuo 1919 m. birželio 20 d.), Leiba Smolnickas iš Varėnos I ir Juozas Felinderis iš Pigagų (Apsingės); pastarasis vyras kariuomenėje tarnavo nuo 1920 m. spalio 1 d. (LCVA f. 930, ap. 7, b. 340).

Tešinsys. Pradžia Nr. 49, 50, 53, 54, 57, 58

Vytautas Valentinas
ČESNULIS